1. Inleiding

Het sociaal domein omvat alles wat we als gemeente doen op het gebied van zorg, welzijn, opvoeden, opgroeien, participatie, werk en inkomen. In Winterswijk werken we dagelijks aan een samenleving waaraan iedereen kan meedoen, waarin uitdagingen samen worden opgepakt en sociale binding versterkt. Elk kind krijgt de kans om veilig, gezond en kansrijk op te groeien in Winterswijk. Ook voor volwassenen vinden we het belangrijk dat onze inwoners gezond en energiek zijn en regie kunnen nemen op hun eigen gezondheid en geluk.

Winterswijk kent een rijk verenigingsleven en een bovengemiddeld aantal vrijwilligers en mantelzorgers. Dit getuigt van een zorgzame gemeenschap en toont de betrokkenheid en wil van onze inwoners om er voor elkaar te zijn. Deze sterke sociale basis vormt het fundament waarop wij verder bouwen.

We zijn ons ervan bewust dat de maakbaarheid van de samenleving (en het sociaal domein daarbinnen) beperkt is. Niet op alle ontwikkelingen hebben wij als gemeente Winterswijk invloed. Toch blijven we ons – samen met maatschappelijke partners – inzetten om voor onze inwoners van betekenis te zijn, zowel nu als in de toekomst. Een deel van onze inzet is gericht op het verder versterken van het sociaal domein op de lange termijn. Dit vraagt om een lange adem en betekent dat niet alle resultaten direct zichtbaar zijn.

Met deze visie, gericht op de Jeugdwet en Wmo 2015, op het sociaal domein leggen we vast wat we belangrijk vinden, hoe we er voor onze inwoners willen zijn, wat wij ook van hen verwachten en hoe we dat willen doen.

De visie helpt ons bij het opstellen van beleid en het maken van de juiste keuzes. Het bouwt voort op wat we de afgelopen jaren hebben gedaan en bereikt. Deze visie vormt de basis voor een toekomstbestendig sociaal domein zodat we als gemeente effectief kunnen blijven inspelen op zowel landelijke en demografische ontwikkelingen alsook de behoeften van onze inwoners en samen kunnen bouwen aan een sociaal krachtig Winterswijk.

1.1. Aanpak visie

De eerste stap in het traject om tot een nieuwe visie te komen, was een quick scan evaluatie naar de werking van het sociaal domein in Winterswijk. Aan de hand van de resultaten van de evaluatie is vervolgens gestart met het ontwikkelen van de visie.

In de totstandkoming van deze visie is de gemeenteraad ook actief betrokken. De gemeenteraad heeft in juni 2024 op basis van de uitkomsten van de quick scan evaluatie uitgangspunten en leidende principes voor de nieuwe visie vastgesteld. Deze begrippen zijn met stakeholders besproken. Op 19 september 2024 is een politiek forum gehouden over inkoop en visie sociaal domein. In het politiek forum is met de raad gesproken over de invulling van de uitganspunten en leidende principes voor de nieuwe visie op het sociaal domein. De uitkomsten van deze bijeenkomst en de gesprekken met stakeholders zijn verwerkt in de kadernota ‘Winterswijkse visie sociaal domein’ die in de raadsvergadering op 24 oktober 2024 is vastgesteld door de raad. Op basis van deze kaders is de visie verder uitgewerkt.

De visie is tot stand gekomen in interactie met de verschillende stakeholders. Daarbij gaat het om bijvoorbeeld de gemeenteraad, het college, de ambtelijke organisatie, medewerkers die de toegang tot ondersteuning en zorg vormen

alsook samenwerkingspartners en maatschappelijke organisaties, zoals vrijwilligersorganisaties, welzijnswerk/ voorliggend veld, onderwijs en huisartsen. Met deze stakeholders zijn gesprekken gevoerd over de ambities en doelen, waarden en uitgangspunten, randvoorwaarden en samenwerking ten behoeve van de nieuwe visie. In deze gesprekken hebben maatschappelijke partners ook aangegeven welke zaken zij in de nieuwe visie willen zien. Dit is niet alleen van meerwaarde voor de inhoud van de visie maar draagt er ook aan bij dat de nieuwe visie uiteindelijk breed gedragen wordt door stakeholders. Bij de vaststelling van de kadernota heeft de raad de ambitie over armoede toegevoegd. De gesprekken met stakeholders hadden toen al plaatsgevonden. Daardoor is dat thema niet op eenzelfde manier uitgediept in de gesprekken maar wel op eenzelfde manier uitgewerkt in de visie.

1.2. Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we het huidige beeld van het sociaal domein, zowel landelijke ontwikkelingen als de situatie in Winterswijk. In hoofdstuk 3 beschrijven we wat we willen bereiken. Dit doen we aan de hand van leidende principes en ambities. In hoofdstuk 4 wordt beschreven welke randvoorwaarden nodig zijn voor implementatie en wat de visie betekent voor de samenwerking met (maatschappelijke) partners. Tot slot lichten we in hoofdstuk 5 toe hoe we dit willen bereiken, dit gebeurt aan de hand van uitgangspunten en vier veranderspoten.

2. Waar komen we vandaan?

2.1. Opgaven en ontwikkelingen in het sociaal domein

Met de decentralisatie van de drie wetten in het sociaal domein (Jeugdwet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning en Participatiewet) in 2015 werd het takenpakket van gemeenten in Nederland flink uitgebreid. Gemeenten hebben door de overheveling van taken vanuit het Rijk een grotere verantwoordelijkheid gekregen op het gebied van zorg en ondersteuning aan hun inwoners. Het idee achter de decentralisaties was dat gemeenten dichterbij hun inwoners staan en dat zij inwoners sneller en beter kunnen helpen en de zorg en ondersteuning kunnen afstemmen op de lokale situatie. De decentralisaties waren niet alleen gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de zorg maar gingen ook gepaard met forse bezuinigingen.

De overdracht van taken en verantwoordelijkheden van de Rijksoverheid naar gemeenten is de transitie van het sociaal domein. Winterswijk heeft in 2014 ter voorbereiding op deze transitie een visie en beleidskader genaamd 'De Kracht van Winterswijk' vastgesteld. Na het afronden van de transitie zijn de gemeenten het vervolgproces aangegaan waarin de transformatie centraal staat. In deze transformatie moest een andere rolverdeling tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en de overheid gerealiseerd worden. Met de omslag naar een participatiesamenleving maakt de overheid het vooral mogelijk dat burgers beter voor zichzelf en elkaar kunnen zorgen. In 2018 is met het beleidskader 'Meedoen in Winterswijk' de slag gemaakt naar de transformatie van het sociaal domein.

Uitgelicht: Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo 2015) en Jeugdwet

Wmo 2015: het belangrijkste doel van deze wet is dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. De gemeente geeft ondersteuning thuis en is verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Het gaat bijvoorbeeld om begeleiding, dagbesteding, ondersteuning bij mantelzorg, beschermd wonen, opvang in geval van huiselijk geweld en dakloosheid.

Jeugdwet: deze wet is gericht op het bieden van hulp en ondersteuning aan kinderen en gezinnen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van alle vormen van jeugdhulp. Dit gaat bijvoorbeeld om jongeren met een beperking, stoornis of aandoening maar ook om hulp aan huis bij problemen in het gezin en ondersteuning bij opvoedvragen.

Inmiddels zijn we bijna 10 jaar verder en staan gemeenten voor grote opgaven in het sociaal domein en de veranderingen die daarbinnen spelen. Er is een groeiend tekort aan (zorg)medewerkers. Dit terwijl de vraag naar hulp steeds meer toeneemt. Ook neemt het aantal complexe hulpvragen toe. Er wordt steeds meer een beroep gedaan op het sociaal domein waardoor de kosten stijgen.

Verschillende ontwikkelingen en keuzes op Rijksniveau hebben invloed op het gemeentelijk beleid. Zo moet vanuit de Hervormingsagenda Jeugd een (versterkte) omslag worden gemaakt naar de inzet op preventie en normalisering, lichte vormen van begeleiding en ondersteuning, meer samenwerking met scholen en huisartsen en een sterke(re) sociale basis. Op het gebied van de Wmo wordt met de inzet van verschillende akkoorden zoals GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) en IZA (Integraal Zorgakkoord) ingezet op het verleggen van de focus op het verlenen van zorg naar gezondheid, welzijn en preventie. Dit heeft als doel om de druk op de zorg te verlichten, ook door in te zetten op het versterken van de sociale basis.

2.2. Het sociaal domein (Wmo & Jeugd) in Winterswijk

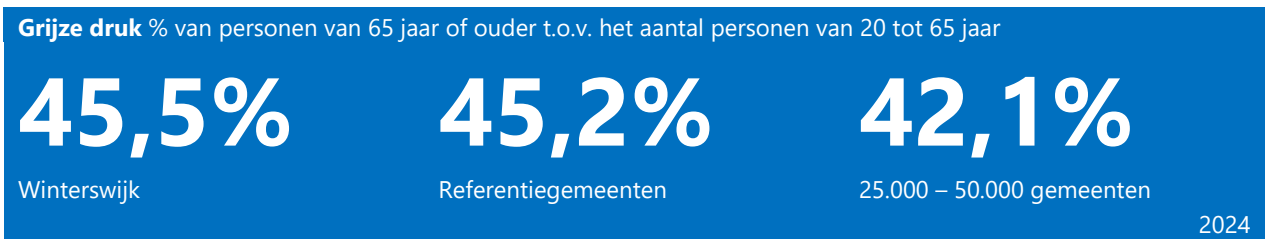
In Winterswijk hebben we te maken met verschillende uitdagingen in het sociaal domein. Er wordt gesproken van 'een dorp met stadse problematieken', zoals intergenerationele problemen, armoede, verslaving en criminaliteit. Er wordt een hoger beroep gedaan op het sociaal domein dan in vergelijkbare gemeenten. We merken daarnaast dat de complexiteit van de casussen de laatste jaren toeneemt. Winterswijk heeft te maken met een aantal complexe en dure dossiers waarin multiproblematiek speelt. Net als veel andere gemeenten, heeft Winterswijk te maken met stijgende lasten op zowel Wmo als Jeugd.

Jeugd
Ook als we data over het sociaal domein in Winterswijk vergelijken met het gemiddelde van gemeenten in dezelfde grootteklasse (25.000-50.000 inwoners) en met een (gemiddelde van een) groep referentiegemeenten (Aalten, Oude IJsselstreek, Coevorden, Losser, Peel en Maas en Steenwijkerland) komt dit beeld naar voren. Zo blijkt dat het totaal aantal jongeren dat een vorm van jeugdhulp ontvangt, uitgedrukt in het aandeel jongeren tot 18 jaar, hoger ligt dan in vergelijkbare gemeenten. De lasten per inwoner liggen op dit gebied ook hoger in Winterswijk (€275) dan in de groep referentiegemeenten (€256) en dan in gemeenten uit dezelfde grootteklasse (€229).

Figuur 1. Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Wmo
Daarnaast hebben demografische ontwikkelingen, zoals de vergrijzing, impact op de (verwachte) ondersteuningsbehoefte in het sociaal domein in Winterswijk. Door vergrijzing neemt de druk op voorzieningen toe. Daarnaast kan vergrijzing gepaard gaan met toenemende eenzaamheid en dementie, wat de druk op het sociaal domein verder vergroot. De grijze druk geeft inzicht in de verhouding van de ouderen tot het werkende deel van de bevolking. De grijze druk is het aantal 65-plussers als percentage van het aantal 20-64-jarigen. Naar verwachting zal de grijze druk tot 2040 landelijke aanzienlijk stijgen. Landelijk is de grijze druk in 2024 34,9%. In Winterswijk ligt het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de 20 tot 64-jarigen hoger (45,5% in 2024). Ook in vergelijking met het gemiddelde van de groep referentiegemeenten en met gemeenten van dezelfde grootteklasse is de grijze druk in Winterswijk iets hoger (zie figuur 2).

Figuur 2. Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Sociaaleconomische positie
Het CBS heeft een indicator ontwikkeld om de sociaaleconomische status van een wijk of gemeente te bepalen, de SES-WOA-score. De score is gebaseerd op welvaart (inkomen), opleiding (opleidingsniveau) en arbeid (arbeidsverleden). Die aspecten bepalen mede de maatschappelijke positie van verschillende huishoudens. Winterswijk heeft een SES-WOA-score van 0,036 in 2022. Dit geeft aan dat inwoners van Winterswijk een net iets hogere sociaaleconomische positie hebben dan Nederland als geheel (0). Als we kijken naar vergelijkbare gemeenten zien we echter dat inwoners van Winterswijk een minder goede sociaaleconomische positie hebben dan gemiddeld. Winterswijk heeft een lagere SES-WOA-score dan gemiddeld in dezelfde grootteklasse (in 2022: 0,04 ten opzichte van 0,1) en dan in de referentiegemeenten (in 2022: 0,07). Inwoners van Winterswijk zijn dus gemiddeld minder welvarend en/of minder hoogopgeleid en/of minder langdurig aan het werk ten opzichte van inwoners in de referentiegemeenten en inwoners uit gemeenten van dezelfde grootteklasse.

Indicator 2022	Winterswijk	Referentiegemeenten	25.000-50.000
SES-WOA-score	0,036	0,073	0,099

Tabel 1. Bron: Waarstaartjegemeente.nl

De sociaaleconomische positie hangt samen met de gezondheid van inwoners en kan een verklaring bieden voor verschillen op het gebied van leefbaarheid, brede welvaart, participatie en welzijn. Inwoners met een slechtere sociaaleconomische positie maken over het algemeen meer gebruik van zorg en hebben een minder goede gezondheid. Daardoor worden er uiteindelijk meer lasten gemaakt op het sociaal domein.

Armoede
De zwakkere sociaaleconomische positie blijkt ook uit de vergelijking met andere Achterhoekse gemeenten wat betreft armoede op basis van de recente CBS-cijfers (Armoede in Nederland). Winterswijk heeft van die gemeenten het hoogste percentage armoede. In 2023 is dat in Winterswijk 2,7%. Daarna volgt Doetinchem met 2,6% en Oude IJsselstreek met 2%.

Gemeente	2022: arm (%)	2023: arm (%)
Berkelland	1,7	1,5
Aalten	2,0	1,3
Bronckhorst	1,7	1,4
Doetinchem	2,8	2,6
Oost Gelre	1,3	1,0
Oude IJsselstreek	2,5	2,0
Winterswijk	3,8	2,7

Tabel 2. Bron: CBS Armoede in Nederland)

Wat hebben we de afgelopen jaren bereikt?
Ondanks deze uitdagingen laat de huidige stand van zaken in het sociaal domein in Winterswijk al verschillende positieve ontwikkelingen zien. Zo wordt er al ingezet op preventie, normalisering en laagdrempelige algemene voorzieningen wat helpt om duurdere tweedelijnszorg te voorkomen en vroegtijdig passende hulp te bieden. Een goed voorbeeld hiervan is de Inclusieve BSO. De inclusieve BSO draagt bij aan normalisering door meer vraag naar jeugdhulp te voorkomen. Voor kinderen en gezinnen met een (nu nog) eenvoudige zorgvraag zijn een vroege

signalering en betrokkenheid van het Ondersteuningsteam voldoende om de problematiek aan te pakken. Dit voorkomt dat zij in de jeugdhulp terechtkomen of zwaardere jeugdhulp nodig hebben.

Voorbeeld: de Inclusieve BSO

Hier wordt buiten de reguliere kinderopvang extra zorg en ondersteuning geboden. Het kan dat kinderen extra ondersteuning nodig hebben vanwege een fysieke of verstandelijke beperking, ontwikkelachterstand of gedragsproblemen. Op de Inclusieve BSO is aanvullende hulp beschikbaar voor ieder kind, dus ook zonder indicatie. Ook als dat maar incidenteel nodig is. Deze aanpak maakt het mogelijk om ook kinderen zonder zorgvraag extra aandacht of een prikkelvrije omgeving te bieden wanneer dat nodig is. Hierdoor ontstaat een inclusieve opvangomgeving, waar alle kinderen de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen. Daardoor kan een aantal indicaties worden voorkomen wat uiteindelijk tot een besparing op jeugdhulp leidt.

In het kader van de Hervormingsagenda Jeugd zal de inzet van lichte (ambulante) vormen van begeleiding en ondersteuning bij de toegang versterkt moeten worden. Door een verschuiving naar algemene voorzieningen en lichte vormen van ondersteuning zou het beroep op maatwerk verminderd worden. Om de (toegang tot) ondersteuning voor inwoners zo integraal en laagdrempelig mogelijk te maken, zijn in Winterswijk verschillende activiteiten ontplooid. En met resultaat. Er zijn diverse algemene voorzieningen waaraan mensen zonder indicatie kunnen deelnemen. Met deze voorzieningen kunnen we onze inwoners tijdig en zo laagdrempelig mogelijk helpen. Voorbeelden van algemene voorzieningen zijn de Whemerhof (zie pagina 14) en het Preventie Platform Jeugd.

Voorbeeld: Preventie Platform Jeugd

Het PPJ is een samenwerking tussen de gemeenten Aalten, Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk en (zorg)organisaties gericht op het gezond, stabiel en veilig opgroeien van kinderen en jongeren tot en met 23 jaar in de gemeenten. De doelen van het PPJ zijn:

1. Zorgen dat jongeren in de Oost-Achterhoek gezond, veilig en stabiel kunnen opgroeien;
2. Zorgen dat ouders voldoende handvatten hebben om te kunnen opvoeden;
3. Voorkomen dat kleine vragen, grote problemen worden;
4. Voorkomen dat duurdere zorg nodig is;
5. Minder versnippering in aanpak.

De deskundigheid van de verschillende organisaties die werken met kinderen, jongeren en/of opvoeders wordt in het PPJ gebundeld. De betrokken partijen bespreken signalen en vragen die vaak voorkomen. Afhankelijk van de vraag biedt het PPJ een preventief aanbod rondom verschillende thema's zoals echtscheiding, armoede, opvoeden, alcohol- en drugspreventie en weerbaarheid.

Deze integrale aanpak rondom collectieve preventie bij Jeugd levert een bijdrage aan het gezond, veilig en stabiel opgroeien van jongeren, voornamelijk door de activiteiten en bijeenkomsten die georganiseerd worden. Het PPJ biedt goede handvatten aan ouders om te kunnen opvoeden. Er wordt ingespeeld op wat er in de praktijk leeft. Doordat veel verschillende partijen binnen de vier gemeenten samenwerken, wordt het preventieve aanbod gebundeld. Door, onder andere, het Ondersteuningsteam, het Sociaal Team bij De Post en jeugdconsulenten worden regelmatig inwoners gewezen op het aanbod van het PPJ.

Uitleg: algemene voorzieningen vs. maatwerkvoorzieningen

Algemene voorzieningen zijn vrij toegankelijke voorzieningen. Er zijn enerzijds algemene voorzieningen die niet specifiek op het sociaal domein gericht zijn, maar wel een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van zelfredzaamheid. Het gaat voor de Wmo bijvoorbeeld over de hulp aan buurthuizen en verenigingen of het bieden van een ontmoetingsruimte voor mensen die eenzaam zijn. Vanuit de Jeugdwet kan het gaan over vroegsignalering op de kinderopvang. Anderzijds, zijn er vrij toegankelijke voorzieningen waaruit lichte ondersteuning geboden wordt. Voor deze voorzieningen is geen beschikking van de gemeente nodig en ook geen verwijzing door een huisarts, medisch specialist of jeugdarts. Lichte vormen van ondersteuning worden, waar nodig, geboden door het Sociaal Team bij De Post en het Ondersteuningsteam. Een voorbeeld hiervan is het psychosociaal contact met medewerkers bij De Post.

Maatwerkvoorzieningen voorzien in individuele hulp wanneer een algemene voorziening niet voldoende is. Deze voorzieningen zijn alleen toegankelijk nadat de inwoner een beschikking van de gemeente heeft gekregen. Vanuit de Jeugdwet gaat het bijvoorbeeld om psychologische hulp en behandeling en individuele begeleiding. Voor de Wmo kan het gaan om een scootmobiel, woningaanpassing, individuele begeleiding of dagbesteding. Deze hulp-op-maat wordt op de inwoner afgestemd.

Daarnaast zijn het Sociaal Team bij De Post en het Ondersteuningsteam belangrijke plekken waar inwoners op een laagdrempelige manier terechtkunnen met uiteenlopende vragen, bijvoorbeeld rond opgroeien, opvoeden, (mantel)zorg, welzijn, geld of werk. De hulpvragen die hier binnenkomen, worden breed opgepakt en bekeken. Soms kunnen hulpvragers met advies, informatie of lichte ondersteuning zelf verder. Het doel is om waar nodig ondersteuning te bieden die gericht is op het vergroten van de zelfredzaamheid van onze inwoners. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken of er mensen in het eigen netwerk zijn die hulp kunnen bieden of de hulpvrager wordt gewezen op voorliggende voorzieningen.

Voor de armoedeproblematiek is een beleidsplan in ontwikkeling. Daar wordt actief de samenwerking met de gemeenschap en belanghebbende partijen opgezocht. Ook armoede pakken we samen aan. De afgelopen jaren hebben we in de opgave ‘Winterswijk Armoedevrij’ gewerkt aan het voorkomen en tegengaan van financiële problemen en armoede. Hier hebben we goede stappen gezet om het taboe rond armoede te doorbreken, de informatievoorziening toegankelijker te maken door het gebruik van simpele taal en het trainen van vrijwilligers en professionals in het signaleren en bespreekbaar maken van armoede. De organisatiekracht van de Winterswijkse samenleving blijkt ook hier weer uit bijvoorbeeld het Platform Armoedevrij Winterswijk.

We helpen zo vroeg mogelijk wanneer inwoners financiële problemen hebben. Zo voorkomen we dat deze problemen groter worden. We hebben in vroegsignalering geïnvesteerd met de inzet van een budgetcoach en drie sociaal werkers. Dit deden wij al voordat het een wettelijke taak werd omdat wij geloven in een preventieve aanpak. Ook ondersteunen wij inwoners actief in de toeleiding naar de Stadsbank.

Vanuit de opgave ‘Winterswijk Drempelvrij' hebben we de afgelopen jaren bovendien gewerkt aan een inclusief Winterswijk. We willen een gemeente zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en eenieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. Iedereen krijgt gelijke kansen om zich te ontwikkelen en mee te doen. We hebben hierop ingezet door knelpunten in de openbare ruimte in beeld te brengen en op te lossen door fysieke drempels weg

te halen voor mensen met een beperking. Ook zijn we een regenbooggemeente en dragen we dit uit met de regenboogvlag en een regenboogzebrapad voor het gemeentekantoor.

De uitdagingen die in Winterswijk spelen, worden door onze stakeholders erkend en nemen we als gemeente mee richting een sociaal domein waarin preventie, normalisering en een sterke sociale basis centraal staan. We gaan door met de positieve ontwikkelingen die er al zijn en zetten, waar nodig, in op het verder versterken van het sociaal domein.

3. Waar willen we naartoe?

3.1. Leidende principes

De gemeenteraad heeft in juni 2024 op basis van de uitkomsten van de evaluatie de volgende leidende principes voor de nieuwe visie vastgesteld. Om invulling te geven aan deze leidende principes is met stakeholders en de gemeenteraad gesproken over wat deze begrippen inhouden.

Buurt, huishouden en inwoner centraal
We stellen de inwoner centraal door te kijken naar wat de inwoner nodig heeft. Dit kan betekenen dat we meer en gerichter gaan inzetten op die inwoners die hulp het hardst nodig hebben. En dat lichtere hulpvragen door een gesprek met onze professionals in de toegang worden opgevangen of dat de inwoner wordt geholpen in onze sociale basis. Door aandacht voor preventie en gezond leven zetten we in op het voorkomen van zorg en ondersteuning. We stellen het huishouden centraal waar het gaat over regievoering op dossiers en zetten in op het aanpakken van intergenerationele problematiek in huishoudens. Ten slotte,staat de buurt centraal door de versterking van de sociale basis en de aansluiting van het sociaal domein op de gebiedsgerichte aanpak.

Eigen kracht en maatwerk
We doen een beroep op de eigen kracht van inwoners die het zelf kunnen en op hun omgeving. In complexe casussen willen we meer en gerichter maatwerk inzetten voor inwoners die dat het hardst nodig hebben.

Eenvoudig en overzichtelijk
Enerzijds willen we dat het sociaal domein richting de eigen organisatie en medewerkers eenvoudig en overzichtelijk is. Dit doen we door het robuuster maken van de structuur van het sociaal domein. Anderzijds gaat het om het eenvoudig en overzichtelijk houden voor de inwoner met een hulpvraag door de hulpvraag integraal te bekijken, de toegang meer samen te brengen en in gezamenlijkheid te organiseren.

Vertrouwen
We hebben vertrouwen in de eigen kracht en samenkracht van inwoners. Vanuit de basis hebben we vertrouwen in zorgaanbieders. Ook hebben we vertrouwen in de professionals die bijvoorbeeld werkzaam zijn in de toegang en kunnen inschatten of direct zwaardere hulp nodig is of dat een inwoner geholpen is met een luisterend oor en hulp vanuit de sociale basis. We begrijpen dat in de praktijk van professionals er afwegingen gemaakt moeten worden en bewogen moet worden in grijze gebieden tussen dwang en vrijwillige medewerking. We hebben vertrouwen in onze professionals dat die daarin de juiste keuzes maken en in het belang van de inwoner doen wat nodig is.

Kwaliteit borgen, zorg inwoner staat centraal
We borgen ten eerste de kwaliteit van ons eigen werk. Dit doen we door de opdrachtgevende rol van de gemeente richting zorgaanbieders verder te versterken. Dit gebeurt ook bij de nieuwe aanbesteding waar we striktere voorwaarden aan verbinden en ook in het kader van contractmanagement zorgen we ervoor dat de kwaliteit van de zorg voor onze inwoners geborgd is.

3.2. Ambities

Als antwoord op de groeiende vraag naar hulp en ondersteuning in het sociaal domein willen we met behulp van onze sterke sociale basis inwoners op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende

hand reiken. We willen inwoners zo vroeg mogelijk, zo licht mogelijk en zo dichtbij mogelijk helpen. Zo voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden. Daarnaast willen we, gezien de toenemende complexiteit van casussen, ons bij het inzetten van ondersteuning richten op inwoners die dit het hardst nodig hebben. De inzet van de sociale basis moet daarop worden afgestemd. Er wordt in Winterswijk gesproken van 'een dorp met stadse problematieken', zoals intergenerationele problemen, armoede, verslaving en criminaliteit. Om de toekomstbestendigheid van het sociaal domein te garanderen, zetten we in op het doorbreken van deze zware problematieken. Samen met onze partners willen we armoede zo veel mogelijk voorkomen en financiële stabiliteit van inwoners bevorderen. Wij streven naar een inclusieve samenleving waarin iedereen gezond, veilig en met gelijke kansen kan wonen en leven.

Deze visie is tot stand gekomen in interactie met verschillende partijen die betrokken zijn bij de zorg en ondersteuning aan onze inwoners. Er zijn bijvoorbeeld gesprekken gevoerd met het college, de gemeenteraad, de ambtelijke organisatie, het Sociaal Team bij De Post, het Ondersteuningsteam Oost Achterhoek, samenwerkingspartners en maatschappelijke organisaties. Dit zijn PPJ, Humanitas, Klimop, Stichting Hier, Winterswijkse Uitdaging, huis- en kinderartsen, bibliotheken, taalhuis, Seniorenraad, Cliëntenraad Fijnder. Adviesraad Sociaal Domein, scholen, kinderdagverblijven, Yunio, woningcorporatie, politie/ jeugdagenten en Halt.

We hebben **vijf ambities** voor het sociaal domein, dit zijn:

1. **We houden de basis op orde in het sociaal domein.**
2. **We zetten in op preventieve initiatieven en maatregelen waardoor problematiek aan de voorkant wordt aangepakt.**
3. **We doen een sterker beroep op de eigen kracht van onze inwoners.**
4. **We zetten nog meer in op het doorbreken van zware problematieken.**
5. **We zetten in op een armoedevrij Winterswijk 2040 en nemen drempels weg zodat iedereen in Winterswijk mee kan doen.**

3.2.1. We houden de basis op orde in het sociaal domein

Om de uitdagingen van nu en in de toekomst aan te kunnen, is het van belang dat de basis op orde is. Dit gaat enerzijds om de structuur en opzet van het sociaal domein in de gemeentelijke organisatie. Hierin hebben we al de eerste stappen gezet door de verbetering van processen en het aan elkaar koppelen van verschillende informatiesystemen. Anderzijds, gaat dit om de sociale basis die in het voorliggend veld inwoners kan ondersteunen en de inzet van maatwerkvoorzieningen kan voorkomen.

Wat willen we bereiken?

- Toekomstbestendig sociaal domein

We streven naar een toekomstbestendig sociaal domein. Dit betekent dat we kiezen voor betrouwbare en duurzame oplossingen die niet alleen inspelen op de vraagstukken van vandaag, maar dat we ook voorbereid zijn op de uitdagingen van morgen. Zeker in het licht van de beschikbare middelen en (personele) capaciteit is dit van belang. Zo zorgen we ervoor dat we ook in de toekomst zorg en ondersteuning kunnen blijven verlenen, binnen verantwoorde

financiële kaders en met een efficiënte inzet van capaciteit. Ook voor de inwoner heeft dit voordelen. Zij ontvangen in een zo vroeg mogelijk stadium en zo dichtbij mogelijk hulp. Dit kan verdere escalatie voorkomen.

Met het oog op een preventieve werking en een sterke sociale basis kan de omslag gemaakt worden van de inzet van maatwerkvoorzieningen naar lichte vormen van begeleiding en ondersteuning aan de voorkant. Deze laagdrempelige algemene voorzieningen dienen ter voorkoming van (zwaardere) ondersteuning. Ook levert de inzet van algemene voorzieningen in plaats van duurdere tweedelijnszorg een kostenbesparing op.

Robuuster en overzichtelijker maken structuur sociaal domein
Onze ambitie is dat we de huidige structuur van het sociaal domein robuuster maken en daarmee eenvoudiger en overzichtelijker. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het borgen van de benodigde capaciteit en expertise om de ontwikkelingen in het sociaal domein tot uitvoering te brengen. We moeten er rekening mee houden dat het door krapte op de arbeidsmarkt lastig zal zijn om vacatures te bemensen en snel vervanging te vinden als een collega ziek wordt of een andere baan vindt. Daarom stellen we onze ambities zo op dat deze gefaseerd kunnen worden uitgevoerd. Op het moment dat we voldoende capaciteit hebben, versnellen we.

Informatievoorziening verbeteren
Goede informatievoorziening vormt de basis van ons handelen en voor het goed informeren van college en raad. Gezien de grootte en breedte van het sociaal domein is het cruciaal om elkaar te kennen en kennis te delen. De informatievoorziening om te weten hoe het sociaal domein in Winterswijk zich ontwikkelt, behoeft versterking. Zowel bij de toegang in het Sociaal Team als over de geïndiceerde zorg is een goede informatievoorziening van belang. Zo is er meer behoefte aan inzicht in (de aard van) de doorverwijzingen. De koppeling tussen beslissingen in de uitvoering aan financiële consequenties wordt nog niet gefaciliteerd. We zetten in op een verdere versterking van de informatievoorziening en de inbreng van informatie en kennisdeling in het samenspel met partners. We bespreken de relevante informatie met onze partners en maken hen deelgenoot van onze opgaven. Zo kan op basis van actuele inzichten het gesprek worden gevoerd over de ontwikkeling van het sociaal domein in Winterswijk en kan er, zo nodig, worden bijgestuurd.

Samenhang en integraliteit van de toegang versterken en lichte (ambulante) vormen van hulp en ondersteuning bij de toegang
Specifiek willen we de toegang anders vormgeven. Tussen het Sociaal Team van De Post en Ondersteuningsteam wordt het onderscheid gemaakt naar ondersteuning voor inwoners op het gebied van opgroeien en opvoeden en overige vragen. Het Ondersteuningsteam is er voor kinderen en jongeren van 0 tot 23 jaar en hun ouders of verzorgers. Het Sociaal Team verwijst inwoners met vragen over Jeugd door naar het Ondersteuningsteam als uit de vraag van de inwoner blijkt dat het een vraag betreft die niet door het Sociaal Team opgepakt kan worden. Wij versterken de samenhang en integraliteit van het Sociaal Team De Post en het Ondersteuningsteam. We gaan met onze samenwerkingspartners van het Ondersteuningsteam in gesprek hoe we de werkprocessen zoveel mogelijk kunnen integreren. Wij gaan ook in gesprek met onze samenwerkingspartners van Fijnder om te kijken of de integratie van werk en inkomen in de toegang verder doorontwikkeld kan worden. Dit maakt het ook voor de inwoner eenvoudiger en overzichtelijker.

Ons uitgangspunt is dat we lokaal organiseren, wat lokaal het beste kan. Dit door gebruik te maken van algemene voorzieningen en het aanbod uit de sociale basis alsook de vroegtijdige inzet van lichte (ambulante) vormen van begeleiding en ondersteuning die bij de toegang geboden kunnen worden. Met deze beweging willen we versterkt inzetten op preventie, de samenhang met de sociale basis, de samenwerking met de ketenpartners en lokaal, rondom de toegang georganiseerde lichte vormen van hulp en ondersteuning. Door deze verschuiving zal het beroep dat op

maatwerk wordt gedaan, verminderd worden. Lokaal doen, wat lokaal het beste kan, is ook het uitgangspunt voor de zorg die inwoners ontvangen. Tenzij voor de betaalbaarheid, het borgen van de kwaliteit en continuïteit of het werken aan complexe vraagstukken een grotere schaal nodig is dan wij lokaal kunnen bieden. De vorm waarin wij uitvoering geven aan dit uitgangspunt, gaan we nader onderzoeken.

Voorbeeld: inloopspreekuur bij De Post

Elke werkdag is er in de ochtend inloopspreekuur bij De Post. Inwoners kunnen hier met allerlei vragen terecht over opvoeden, zorg en veiligheid, mantelzorg of geldzaken. Maar ook als inwoners zich eenzaam voelen, kunnen ze hier terecht. Het Sociaal Team bij De Post kan helpen met informatie, advies en ondersteuning. Inwoners die een brief hebben ontvangen die zij zelf niet begrijpen, bijvoorbeeld omdat zij moeite hebben met lezen, kunnen naar De Post om hulp te krijgen bij het begrijpen van de brief. Zo wordt een hoop stress voorkomen en worden problemen vroeger aangepakt en daarmee vaak verminderd of helemaal voorkomen.

Versterken samenhang met sociale basis en samenwerking met ketenpartners

Het versterken van de sociale basis doen we niet alleen als gemeente. Netwerkvorming tussen het sociaal domein en de sociale basis is hiervoor een randvoorwaarde. De gemeente is slechts een van vele spelers in de sociale basis. Samen doen betekent ook dat het in de sociale basis gaat om bijvoorbeeld de jongere én zijn ouders en school en om de oudere én zijn kinderen en huisarts. Je kunt een jongere of oudere alleen maar helpen als je haar of zijn omgeving daarbij betrekt.

In de komende periode zullen we de ketensamenwerking met sociaalmaatschappelijke initiatieven, scholen, huisartsen en partners als vrijwilligersinitiatieven, de bibliotheek en woningbouwcorporatie verder versterken. Een bredere en nauwere samenwerking met professionele organisaties, zorgaanbieders, is hierbij ook van belang. Hierin durven wij te prioriteren en een proactieve rol in te nemen in de keten. Op deze manier versterken we de al bestaande organisatiekracht in onze gemeenschap en zetten we optimaal in op preventie.

De plek van De Post in de ketensamenwerking verdient hierbij extra aandacht. In 2025 verhuist De Post van het postkantoor naar het gemeentekantoor. Dit heeft als voordeel dat bijna alle dienstverlening van de gemeente op één locatie zit. Ook na de verhuizing willen we ervoor zorgen dat De Post een laagdrempelige plek blijft waar inwoners goed geholpen kunnen worden.

3.2.2. We zetten in op preventieve initiatieven en maatregelen waardoor problematiek aan de voorkant wordt aangepakt

Voorkomen is beter dan genezen. Wanneer een inwoner een vraag of probleem heeft, is het belangrijk dat deze snel en adequaat kan worden opgepakt. Met gerichte, preventieve inzet willen we niet alleen voorkomen dat inwoners hulp nodig hebben, maar ook voorkomen dat zwaardere, specialistische hulp noodzakelijk is. Dit doen we door vroegtijdig in te zetten op lichte vormen van ondersteuning in de vorm van elkaar helpen en met inzet van algemene voorzieningen. Ook vinden we het belangrijk dat cultuur, sport en bibliotheken voor iedereen toegankelijk zijn.

Wat willen we bereiken?
- Meer inzet op preventie
- Meer laagdrempelige algemene voorzieningen in plaats van maatwerkvoorzieningen (versterking sociale basis)

Meer inzet op preventieve initiatieven en maatregelen

In de beweging naar eigen kracht en samenkracht speelt preventie een belangrijke rol. Preventie gaat over het voorkomen van problemen of het voorkomen van verergering van problemen. Dit vergroot het welzijn van onze inwoners. Door in te zetten op preventie kunnen daarnaast uiteindelijk de lasten voor duurdere tweedelijnszorg verminderen en de druk op het sociaal domein verlichten.

Voorbeeld: de brugfunctionaris op school

Op initiatief van een basisschool zit daar sinds dit jaar een brugfunctionaris. Deze functionaris legt verbinding tussen het gezin thuis en het kind op school en – waar nodig – met professionals, instanties en partners in de buurt. Het zijn geen zorgverleners, maar ze weten wel door te verwijzen naar plekken waar ouders en kinderen hulp en ondersteuning kunnen krijgen. Zo kunnen ze ouders helpen, kunnen leerkrachten zich concentreren op hun kerntaak en krijgen leerlingen de kans om zich goed te ontwikkelen.

Door signalen op te pakken en snel door te verwijzen naar de juiste hulp kunnen gezinnen eerder en sneller ondersteund worden bij hun vragen en zorgen. Daarmee vervult de brugfunctionaris een belangrijke rol in preventie. Ze kijken ook naar kansen: wat is nodig zodat kinderen de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen.

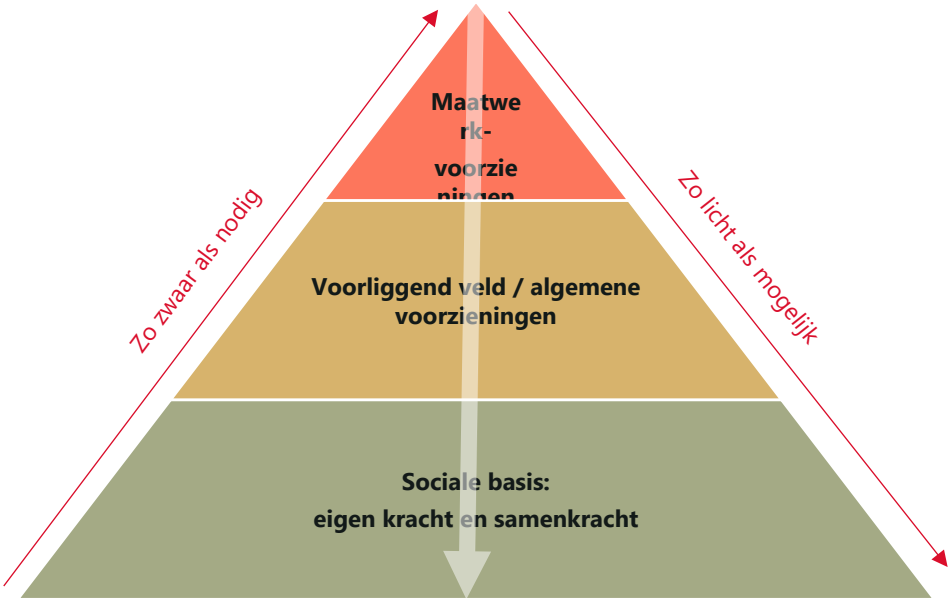
We willen inwoners zo vroeg mogelijk, zo licht en dichtbij mogelijk helpen en investeren in een passend voorzieningenaanbod in de buurt voor iedereen. Daar waar dat het beste is, organiseren we lokaal rondom de toegang de zorg en hulp. We kijken hierbij ook naar een wijkgerichte aanpak. Zo kan snel en makkelijk geschakeld worden tussen toegang, sociale basis, algemene voorzieningen en lichte vormen van begeleiding en ondersteuning. Winterswijk heeft een rijk verenigingsleven met sterke maatschappelijke functie dat onderdeel is van de sociale basis. We willen ook meer gebruik maken van de (organisatie)kracht van de samenleving zelf. Hierin leggen we ook de link naar het cultuurbeleid. Dit kan bijvoorbeeld goed toegepast worden rondom het thema eenzaamheid, waar buurtinitiatieven, vrijwilligers en het (culturele) aanbod een belangrijke rol spelen.

Voorbeeld: de Whemerhof Ouderensoos

De Whemerhof is tot stand gekomen door samenwerking van de gezamenlijke ouderenbonden. Whemerhof organiseert activiteiten en inloop voor oudere Winterswijkers. Ook worden er preventieactiviteiten georganiseerd, bijvoorbeeld over het thema valpreventie. Wekelijks komen er 400/450 bezoekers. Als gemeente geven we subsidie voor de betaling van de huur. De Whemerhof is een mooi voorbeeld van een laagdrempelige inloopvoorziening die, onder andere, bijdraagt aan het voorkomen van eenzaamheid. Er komen relatief veel ouderen en de kosten voor de gemeente zijn relatief laag.

Versterking sociale basis

We streven naar een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen. Dit betekent dat er laagdrempelige voorzieningen dichtbij de inwoner georganiseerd zijn waar iedereen aan mee kan doen. Wij geloven dat een sterke sociale basis de sleutel is om de uitdagingen in het sociaal domein het hoofd te bieden. Met een sterke sociale basis kan namelijk de omslag gemaakt worden van de inzet van maatwerkvoorzieningen naar lichte vormen van begeleiding en ondersteuning aan de voorkant. We gaan uit van de eigen kracht van inwoners die het zelf of met hun omgeving kunnen. Ook hebben we vertrouwen in de samenkracht van de gemeenschap. In onderstaande figuur wordt de beweging die is ingezet naar de sociale basis weergegeven. Deze beweging wordt nu versterkt doorgezet.

Figuur 3. De verschillende lagen in het sociaal domein

Met het oog op vergrijzing komt mogelijk eenzaamheid meer om de hoek kijken. En inwoners met een laag inkomen hebben het moeilijk om rond te komen. Het kunnen sporten of het kunnen aansluiten bij een muziekvereniging zijn belangrijke activiteiten voor de ontwikkeling van een kind, maar ook voor volwassenen. Het behoud en de versterking van deze sociale basis blijft dan ook een prioriteit voor onze gemeente. Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. De sociale basis staat in verbinding met zowel inwoners(initiatieven) als met de gemeentelijke structuren en is gericht op het veerkrachtig houden van inwoners waardoor de druk op zwaardere zorg en ondersteuning wordt verlicht.

Definitie: sociale basis

Onder sociale basis verstaan wij het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Winterswijk. Dit is een brede definitie waar veel onder valt. Het Sociaal Team bij De Post valt daar bijvoorbeeld ook onder. Maar ook sportverenigingen, zorgaanbieders, huisartsen, scholen, culturele instellingen en vele andere organisaties, diensten en voorzieningen maken hier onderdeel van uit.

Ook mantelzorgers zijn een belangrijk onderdeel van de sociale basis. Winterswijk kent een bovengemiddeld aantal mantelzorgers. Dit getuigt van een zorgzame gemeenschap en toont de betrokkenheid en wil van onze inwoners om er voor elkaar te zijn. Mantelzorgers geven veel in de zorg voor hun naasten in een kwetsbare positie. Dankzij hun inzet kan een zorgvrager langer thuis blijven wonen. Er komt echter steeds meer druk te liggen op mantelzorgers, onder andere doordat mensen langer thuis blijven wonen, personeelstekorten in de zorg en de vergrijzing. En doordat de onderlinge relatie tussen hulpvrager en mantelzorger verandert naar een zorgrelatie, kan het geven van zorg en ondersteuning extra belastend zijn. We gaan ons inzetten om mantelzorgers te ondersteunen in het verlenen van hun zorgtaken en spreken onze waardering voor hen uit. Ieder jaar zetten we rond de Dag van de Mantelzorg de mantelzorgers in het zonnetje.

Preventieve inzet vanuit onderwijs, sport, cultuur en bibliotheken
Ieder kind in Winterswijk krijgt de kans om het eigen talent te ontwikkelen. We zetten in op sterke verbindingen tussen gezondheid, onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijk organisaties. Van het aanpakken van (taal)achterstand tot extra inzet op het gebied van bijvoorbeeld sport en cultuur. Kinderen ontmoeten elkaar, gaan samen naar school, kunnen veilig buitenspelen en krijgen allemaal een schooladvies dat past bij hun capaciteiten. We maken het mogelijk dat kinderen mee kunnen sporten, muziek- of dansles kunnen volgen of huiswerkbegeleiding en bijles krijgen. Voor kinderen die van huis uit minder in contact komen met de Nederlandse taal, met boeken, met cultuur of met sport, nemen we drempels weg. We hechten dan ook aan goede voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang. Het vraagt op scholen extra inzet om alle kinderen, ongeacht hun achtergrond en thuissituatie, de beste kansen te bieden zodat zij een maximaal schoolresultaat kunnen behalen.

Meedoen in het onderwijs, aan sport en cultuur speelt een belangrijke rol in preventie. Het verbindt mensen actief met hun omgeving en bevordert inclusie. Sporten draagt bij aan een gezondere levensstijl, wat het risico op fysieke en mentale gezondheidsproblemen verkleint. En door deel te nemen aan culturele activiteiten kunnen mensen zich persoonlijk ontwikkelen, nieuwe vaardigheden leren, en zich verbonden voelen met anderen en hun gemeenschap. Sport en cultuur dragen zo bij aan een sterke sociale basis waarin iedereen mee kan doen en (gezondheids)problemen zo veel mogelijk voorkomen worden. Vanuit onze visie op Bewegen Ontmoeten Spelen en Sporten (BOSS) werken we aan de ontwikkeling van plekken in de openbare ruimte voor jong en oud vanuit een meer integrale benadering van bewegen, ontmoeten, spelen en sporten.

3.2.3. We doen een sterker beroep op de eigen kracht van onze inwoners

We helpen graag onze inwoners maar dat willen we vooral doen bij de inwoners die dat het hardst nodig hebben. We gaan een sterker beroep doen op de eigen kracht van mensen die het wél zelf en met hun omgeving kunnen. We hebben vertrouwen in de eigen kracht van inwoners en in de Winterswijkse gemeenschap en de organisatiekracht die daarin zit. Winterswijk is een sterke gemeenschap waarin mensen elkaar helpen. Dat vinden we belangrijk en willen we voeden en versterken. Hierbij hoort een beweging naar algemene voorzieningen, de inzet van vrijwilligers, gebruik maken van samenkracht in de gemeenschap en het lokaal, dichtbij ondervangen van lichte hulpvragen. Een lichte hulpvraag wordt door een gesprek met onze professionals in de toegang opgevangen of wordt geholpen in onze sociale basis. Dit doen we vooral ook om de inwoner eerder te helpen en geïndiceerde zorg te voorkomen.

We zetten in op de eigen kracht van inwoners en hun netwerk. In het aanspreken van je eigen netwerk om hulp te vragen, zit vaak ook een drempel. Dat hoort ook bij het leven. We vinden het belangrijk dat inwoners daarover het gesprek durven en kunnen voeren, ook met hun omgeving, zodat je die ook om hulp kan vragen als het zelf even niet meer lukt.

Wat willen we bereiken?
- Het beroep op maatwerkvoorzieningen verminderen
- Aandacht voor wijken en buurtschappen

Normaliseren

Niet iedere vraag om zorg of ondersteuning behoeft direct specialistische (tweedelijns)zorg. Met een groeiende vraag naar jeugdhulp wordt het begrip normaliseren steeds vaker gebruikt. Normaliseren wordt in dit kader gezien als het minder problematiseren en minder medicaliseren van gedrag. Veel problemen van inwoners zijn problemen die bij het leven of een levensfase horen. Bij opgroeien en opvoeden horen hobbels, zorgen en onzekerheden. Hiervoor is zorg van een specialist of de gemeente niet altijd nodig. We spreken ook ons vertrouwen uit in onze professionals die bijvoorbeeld werkzaam zijn in de toegang. Zij zijn bij uitstek in staat goed in te schatten wanneer direct zwaardere hulp nodig is en wanneer een inwoner geholpen is met een luisterend oor en hulp vanuit de sociale basis.

Het begrip normaliseren kan op verschillende manieren worden ingevuld en het is niet vastgelegd waar de grens ligt tussen problematiek die bij de leeftijd (bijvoorbeeld de puberteit) hoort en problematiek waarbij hulp en zorgverlening nodig is. Het is daarom belangrijk om het gesprek te voeren over normalisering, niet alleen binnen de eigen organisatie maar ook met scholen, kinderdagverblijven en zorgverleners om zo tot een lokale invulling van normalisering te komen. Hiervoor is ook een omslag in denken nodig, we moeten af van het denken aan hulp in termen van ‘recht hebben op’. Door vervolgens in te zetten op het normaliseren van problemen willen we de instroom in geïndiceerde voorzieningen beperken. Zo kunnen we de zorg en ondersteuning kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar houden voor de inwoners die dat echt nodig hebben.

Aansluiten op de gebiedsgerichte benadering

Er zijn veel initiatieven en organisaties actief in Winterswijk. De grote diversiteit aan initiatieven, organisaties en activiteiten wordt gewaardeerd en is van groot belang voor onze sociale basis. De keerzijde van diversiteit is versnippering waardoor mensen of organisaties van elkaar niet weten wat ze doen en waardoor kansen om elkaar te helpen, worden gemist. Versnippering willen we in het vervolg voorkomen. Met een beweging naar algemene voorzieningen is het erg belangrijk dat professionals en vrijwilligers bij zowel algemene als maatwerkvoorzieningen van elkaars bestaan en aanbod afweten.

Aan deze beweging leveren we een bijdrage door mensen, groepen, en organisaties te verbinden en hen te helpen om elkaar te vinden met als doel het versterken van de sociaalmaatschappelijke netwerken en het zorgen voor verbinding. Zij weten wat er speelt in de wijk of buurt en welke voorzieningen er zijn. Door de verbinding met de toegang te leggen, kunnen zij inwoners laagdrempelig de weg wijzen naar passende hulp.

We zijn de gebiedsgerichte aanpak aan het ontwikkelen en uitvoeren. We zien dat door demografische ontwikkelingen en het drukke leven van inwoners de beschikbaarheid van vrijwilligers en de sociale cohesie in onze wijken, ook in het buitengebied, onder druk komen te staan. We gaan vanuit het sociaal domein meer aansluiten op de gebiedsgerichte aanpak die al in ontwikkeling is. Ook kijken we op andere beleidsdomeinen of een bijdrage kan worden geleverd aan de versterking van de sociale cohesie in onze wijken en buurtschappen. Denk aan wonen en ruimte waar het gaat om passende woonvormen waarbij ouderen geholpen kunnen worden door hun kinderen. Dergelijke woonvormen

stimuleren mantelzorg en verminderen het beroep op zorg. Maar ook de speel- en ontmoetingsplekken die vanuit BOSS worden ontwikkeld, leveren een positieve bijdrage aan de sociale cohesie en het sociale netwerk in de buurt.

3.2.4. We zetten nog meer in op het doorbreken van zware problematieken

We willen meer en gerichter maatwerk inzetten op inwoners met zware (multi)problematieken die onze zorg en ondersteuning het hardst nodig hebben. We merken dat de complexiteit van casussen de laatste jaren toeneemt. De complexere zorgvraag heeft ook stijgende kosten als gevolg. In vergelijking met andere gemeenten heeft Winterswijk te maken met een hoger aantal complexe en dure dossiers waarin multiproblematiek speelt. Problemen zoals armoede, verslaving en criminaliteit worden in sommige gevallen van generatie op generatie doorgegeven. Dergelijke complexe hulpvragen zetten de financiën en beschikbare capaciteit onder druk. Wanneer er keuzes gemaakt moeten worden in verband met schaarste van financiële middelen en/of personeel, leggen we onze prioriteit bij inwoners in de meest kwetsbare positie.

Wij willen de inwoners helpen die de zorg en ondersteuning het hardst nodig hebben. Dit doen we door meer en gerichter in te zetten op inwoners met zware problemen. In onze focus op complexe en zware problematiek gaat het om tal van maatregelen en hier wordt al veel inzet op gepleegd. Rondom inwoners met multiproblematiek zijn meerdere partijen betrokken. We willen de regievoering op dit proces verder verstevigen. Voor een duurzame oplossing is het belangrijk dat alle partners in de keten zich bewust zijn van hun eigen rol en het grotere plaatje en dat zij de inwoner centraal stellen. Het bevorderen van deze bewustwording en het stimuleren van samenwerking zien we als onze gemeentelijke rol.

Wat willen we bereiken?
- Betere aanpak complexe multiproblematiek
- Betere regievoering op dossiers

<u>Intergenerationele problematiek aanpakken</u>

Problemen, zoals armoede of verslaving, worden in sommige gevallen van generatie op generatie doorgegeven en deze cyclus is lastig te doorbreken. We willen versterkt inzetten op intergenerationele multiproblematiek zodat inwoners gerichter en meer in samenhang worden geholpen en hun problemen zoveel als mogelijk worden beperkt.

Daarbij richten we ons ook op zware en complexe gevallen waarbij het welzijn van kinderen in het geding is om zo gezond, veilig en kansrijk opgroeien mogelijk te maken. Kinderen worden geraakt door problematieken in hun gezin zoals verslaving, huiselijk geweld of problematische schulden. Deze kinderen beginnen met een achterstand in het leven. Wanneer er keuzes gemaakt moeten worden, zullen we onze inzet zoveel als mogelijk richten op gevallen waar we kinderen kunnen helpen om gezonder, veiliger en kansrijk op te groeien.

Bij deze casussen waar intergenerationele problematiek speelt, is het cruciaal dat verschillende organisaties goed samenwerken. Toch merken we dat de informatiedeling in deze gevallen nog niet optimaal verloopt, zowel binnen de gemeente als met externe partners. Afdelingen werken op eigen ‘eilandjes’, met ieder hun eigen interpretatie van de wet AVG en overige privacyregels waar de ketenpartners zich aan moeten houden. Door in een vroeg stadium met elkaar af te stemmen en informatie uit te wisselen rondom een bepaalde casus kan verergering van problemen voorkomen worden. Goede samenwerking en regievoering zijn cruciaal, vooral om escalatie te voorkomen. Maar

wanneer mag, kun en wil je informatie delen? En wie voert de regie? Met de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE) kunnen we deze samenwerking verbeteren door duidelijke afspraken te maken over wie de regie voert en wanneer opschalen of afschalen nodig is. Door beter samen te werken en informatie tijdig te delen, kunnen we als gemeente en partners ervoor zorgen dat huishoudens met zware problematiek de hulp krijgen die ze nodig hebben en voorkomen we dat situaties onnodig escaleren.

Regievoering op complexe dossiers
Bij het behandelen van complexe casussen is een integrale benadering cruciaal. Een randvoorwaarde voor het komen tot een integrale werkwijze is dat de regievoering over deze dossiers duidelijk is belegd. Hierbij gaat het zowel over procesregie als casusregie. Waar procesregie is gericht op het stroomlijnen van de samenwerking tussen alle betrokken professionals en organisaties binnen een casus, ligt in casusregie de nadruk op de coördinatie van zorg rondom een inwoner en diens gezin.

In geval van multiproblematiek kan een procesregisseur de samenwerking tussen professionals van verschillende organisaties in een casus faciliteren en schotten tussen domeinen slechten. Procesregie gaat over het leidinggeven aan het proces van organisatie- en/of domeinoverstijgende samenwerking. Procesregie zorgt er enerzijds voor dat de inwoner hulpverlening ontvangt die aansluit bij diens vraag of behoefte. Anderzijds zorgt het ervoor dat de samenwerking efficiënter en effectiever verloopt en heeft het daardoor meerwaarde in het kader van kostenbesparing.

Een casusregisseur coördineert de zorg rondom de inwoner en diens gezin wanneer een inwoner niet in staat is om de regie volledig zelf te voeren. De casusregisseur helpt het gezin overzicht te krijgen over de eigen situatie en houdt de voortgang van de hulpverlening in de gaten. Dit betekent dat de casusregisseur samen met de inwoner een plan maakt en hen daarbij faciliteert, motiveert en stimuleert. Hierbij worden de keuzes van de inwoner gevolgd, tenzij onveiligheid speelt.

We hanteren het uitgangspunt ‘één gezin, één plan, één regisseur’ voor de casussen waarin dit mogelijk is. Hoewel we de procesregie in de basis in Winterswijk al goed op orde hebben, is een verdere versterking nodig op het gebied van casusregie. Hiervoor is ook een eenduidig beeld nodig van de mogelijkheden die professionals hebben in het kader van de AVG als het gaat om het uitwisselen van informatie.

Versterken domein- en ketenoverstijgende samenwerking op complexe dossiers
Voor het bieden van integrale ondersteuning volgens het uitgangspunt ‘één gezin, één plan, één regisseur’ worden, waar nodig, andere domeinen betrokken. Dit kan gaan om werk en inkomen, gezondheid, zorg, schulden, inburgering, veiligheid, huisvesting of onderwijs. In de praktijk blijkt dat het huidige wettelijke kader onvoldoende mogelijkheden biedt om gegevens te verwerken die nodig zijn om vast te stellen of er sprake is van meervoudige problematiek. Dit beperkt de mogelijkheid om uitvoering te geven aan een gecoördineerde aanpak daarvan. Daardoor kunnen gemeenten de verschillende wetten in het sociaal domein onvoldoende in samenhang uitvoeren. Ook wordt de afstemming met andere domeinen belemmerd. De Wet aanpak samenhangende meervoudige problematiek in het sociaal domein (Wams) gaat hier mogelijk in helpen. Het wetsvoorstel Wams biedt een oplossing voor deze belemmeringen. Dit zou het domeinoverstijgend verwerken en uitwisselen van gegevens versterken, wat ondersteunend is aan een integrale aanpak. Op Rijksniveau moet nog besluitvorming plaatsvinden over dit wetsvoorstel. Dit biedt ruimte om in de tussentijd aan de slag te gaan met het gesprek over wat er met de AVG wordt bedoeld en wat dit betekent voor de verschillende ketenpartners.

3.2.5. We zetten in op een armoedevrij Winterswijk 2040 en nemen drempels weg zodat iedereen in Winterswijk mee kan doen

Wij streven naar een samenleving waarin iedereen gezond, veilig en met gelijke kansen kan wonen en leven. Armoede en schulden vormen hierbij een belangrijke belemmering. Daarom zetten we ons samen met onze maatschappelijke partners in om deze problemen aan te pakken en financiële stabiliteit te bevorderen. Dit doen we zo vroeg mogelijk door middel van vroegsignalering. We werken aan de mogelijkheden voor alle inwoners om een eigen, zelfstandig en betekenisvol leven te leiden. Dit vanuit een stabiele (financiële) basis en gelijke kansen voor iedereen. Met en voor elkaar. Om de aanpak van armoede vorm te geven, voeren we het beleidsplan armoede uit.

Wat willen we bereiken?
- Uitvoering beleidsplan armoede
- Het verder wegnemen van drempels om mee te kunnen doen
- Nog beter aansluiten op de leefwereld van de inwoners, dus ook armoede

Armoede- en schuldenproblematiek is in de eerste plaats een financieel probleem. Het werkt wel stevig door in sociaal maatschappelijke zin. Inwoners trekken zich terug uit sociale contacten en boeten als gevolg van de ervaren stress vaak in op hun veerkracht. Bij de bestrijding van armoede en schulden realiseren wij ons dat er voor het duurzaam verbeteren van de financiële positie van de betrokken huishoudens meer nodig is dan voorzieningen om zaken zoals sport en cultuur mogelijk te maken en loketten waar mensen (budget)advies en schuldhulpverlening kunnen krijgen. Wij realiseren ons dat armoede- en schuldenproblematiek geworteld is in een groter vraagstuk van bestaansonzekerheid. Want wie een nulurencontract heeft en geen stabiele plek op de arbeidsmarkt weet te vinden, heeft baat bij een voedselbank en bijzondere bijstand maar op de lange termijn vooral behoefte aan hulp om de positie op de arbeidsmarkt te verbeteren. En wie nauwelijks rondkomt omdat er geen betaalbare woonruimte is te vinden en levensmiddelen en energie steeds duurder worden, heeft weinig baat bij een budgetadviesgesprek. In de afgelopen periode groeide het besef dat duurzaam effectieve armoedebestrijding zich moet richten op meer dan verzachting (verstrekken van voorzieningen gericht op meedoen) en curatie (oplossingen zoals schuldregelingen en witgoedregelingen). Bestaansonzekerheid is een voedingsbodem voor armoede- en schuldenproblematiek en vraagt om structurele aanpakken op terreinen zoals arbeidsmarktbeleid, woningbouw, onderwijs en het overbruggen van gezondheidsverschillen. In dit licht herijken wij het beleid gericht op armoede en schulden naar beleid gericht op het bevorderen van bestaanszekerheid. Een belangrijke beweging die aan deze herijking ten grondslag ligt, is de groeiende erkenning dat armoede niet zonder meer een individueel vraagstuk is, maar bij een substantieel deel van de huishoudens (ook) een gevolg van de inrichting van onze moderne maatschappij.

Iedereen is welkom in de gemeente Winterswijk om te wonen, te werken, te leren en te leven. Maar we verwachten ook inzet van inwoners. We streven naar een inclusieve gemeente, waarin iedereen meedoet en iedereen de vrijheid heeft om zelf vorm te geven aan de toekomst. We staan voor gelijke kansen, ongeacht opleidingsniveau, achtergrond, leeftijd, geloofsuiting, geaardheid of eventuele beperking. De gemeente Winterswijk moet van en voor iedereen zijn. Als gemeente zijn we van oudsher een smeltkroes van ideeën, waarden en culturen. Dat blijven we. We zetten in op een stevige aanpak van discriminatie onder andere in de sport, op de woningmarkt en op de arbeidsmarkt. We gaan door met onze aanpak voor stages en sollicitaties en geven als gemeente het goede voorbeeld. We maken discriminatie bespreekbaar, bijvoorbeeld met wijkgerichte voorlichting, ontmoeting en trainingen. Inwoners moeten zichzelf kunnen zijn en relaxed met elkaar omgaan en elkaar ontmoeten. We maken werk van inclusie en we beseffen ons dat dit thema voortdurend inspanning vergt, met inzet en medewerking van velen. Dat blijft onderdeel van ons werk, ook in het sociaal domein.

Armoede aanpakken als een maatschappelijk vraagstuk
We beschouwen armoede niet alleen als een individueel, maar ook als een maatschappelijk probleem. In het kader van het beleidsplan zoeken we daarom nadrukkelijk de samenwerking op met het Platform Armoedevrij Winterswijk en andere maatschappelijke initiatieven en organisaties. Denk ook aan corporaties en energieleveranciers. We betrekken armoede bij het versterken van de samenhang in de sociale basis en de samenwerking met onze ketenpartners.

Inclusie bevorderen met meedoenregelingen
We willen werken vanuit de leefwereld van onze inwoners. Armoede en niet mee kunnen doen, zijn voor hen belangrijke problemen waar ze dagelijks tegenaan lopen. Daarom blijven we in het kader van het beleidsplan armoede invulling geven aan meedoenregelingen. Deze meedoenregeling is voor kinderen en volwassenen voor deelname aan maatschappelijke activiteiten zoals sport cultuur en voor kinderen voor schoolkosten. Met deze inzet nemen we financiële drempels weg om deel te kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten zoals cultuur en sport. Op deze manier dragen we bij aan een inclusieve samenleving. Dat we het belangrijk vinden dat iemand mee kan doen, geldt voor alle inwoners.

Armoede meenemen bij het versterken van de samenhang en integraliteit van de toegang
Zoals aangegeven gaan we de integraliteit en samenhang in de toegang doorontwikkelen. We betrekken hierbij nadrukkelijk ook werk en inkomen, zodat armoede vroegtijdig kan worden meegenomen.

Armoede integreren in de aanpak van intergenerationele problematieken
Het wegnemen van stress over financiële problemen geeft rust om goed te kunnen werken aan problemen op bijvoorbeeld opvoeden, opgroeien en verslaving. Daarom nemen we armoede ook mee bij de aanpak van zware, intergenerationele problematieken.

Toegankelijkheid van toegang, hulp en voorzieningen versterken
In het kader van de eerdergenoemde ambities zetten we meer in op preventie en gaan we zoveel als mogelijk lichte vormen van begeleiding en ondersteuning lokaal organiseren. Ook is de inkoop van zorg zo opgezet dat het lokaal aanbieden van zorg wordt gestimuleerd. We zorgen ervoor dat op een toegankelijke wijze en dichtbij de inwoners hulp wordt geboden. De drempels voor inwoners nemen we op deze manier weg en maken onze voorzieningen daarmee zo toegankelijk als mogelijk. In dit kader houden we in de gaten dat de verhuizing van De Post naar het gemeentehuis de benaderbaarheid van De Post niet negatief beïnvloedt. De partners die van ons subsidie ontvangen, vragen we aan te geven hoe zij bijdragen aan een drempelvrije, inclusieve samenleving.

4. Randvoorwaarden en samenwerking

In dit hoofdstuk beschrijven we de randvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor het tot uitvoering brengen van onze ambities en doelen op het gebied van Wmo en Jeugd. Deze randvoorwaarden – financiën en capaciteit, kwaliteitsmonitoring en contractmanagement, kennisdeling en informatievoorziening en samenwerking – vormen tegelijkertijd ook risico's in het tot uitvoering brengen van de visie. Daar moet rekening mee gehouden worden.

4.1. Middelen (financiën en capaciteit)

Net als veel andere gemeenten, zijn in Winterswijk de kosten in het sociaal domein de afgelopen jaren snel opgelopen. De stijgende lasten zijn enerzijds te verklaren door loon- en prijsstijgingen in tarieven. Anderzijds signaleren we een toenemende vraag naar hulp en een groeiend gebruik van voorzieningen. De financiën – en daarmee de toekomstbestendigheid van het sociaal domein – staan onder druk. Dit vraagt om een nieuwe manier van denken, doen en organiseren waarbij we met minder middelen toch de ondersteuning aan onze inwoners kunnen bieden die nodig is.

De visie richt zich op het versterken van de sociale basis, het zoveel mogelijk normaliseren van problemen, het zoeken naar oplossingen in het voorliggend veld en het inzetten op preventie.

Door de gehele visie heen zitten acties en maatregelen die bijdragen aan het betaalbaar en financieel beheersbaar houden van het sociaal domein. Denk aan de beweging van maatwerkvoorziening naar algemene voorzieningen, het versterken van de sociale basis, het meer inzetten op preventie en een sterker beroep doen op de eigen kracht.

Deze veranderingen vergen tijd, inzet en middelen. Tegelijkertijd moet de zorg aan inwoners geboden blijven. In de tussentijd investeren we in het verder versterken van algemene voorzieningen en de samenwerking met ketenpartners. Dit betekent dat er tijdelijk investeringen worden gedaan terwijl de uitgaven aan lopende zorgvoorzieningen doorlopen. Hoewel dit extra kosten met zich meebrengt, verwachten we dat deze investeringen leiden tot een afname in het gebruik van zwaardere en duurdere tweedelijnszorg. Zo werken we aan een toekomstbestendig sociaal domein.

Daarnaast willen we kostenbewust werken. Dat doen we al en gaan we in het licht van een toekomstbestendig sociaal domein waar nodig versterken. Dit geldt overigens ook voor onze samenwerkingspartners. Om de stijgende lasten te beteugelen, zetten we in op een groter kostenbewustzijn binnen onze organisatie, zowel onder de toegang als bij consulenten, maar ook bij externe verwijzers. Door inzicht te bieden in wat de financiële consequenties zijn van doorverwijzingen naar zorgaanbieders kunnen we gezamenlijk een meer kostenbewuste werkwijze realiseren. Dit vraagt niet alleen om inzicht in de kosten, maar ook om het voeren van het gesprek over doorverwijzingen, de inzet van maatwerkarrangementen en voorzieningen.

Naast financiële middelen, is het borgen van de benodigde capaciteit en expertise om de ontwikkelingen in het sociaal domein tot uitvoering te brengen een belangrijke randvoorwaarde. We moeten er rekening mee houden dat het langere tijd moeilijk zal zijn om vacatures te bemensen en snel vervanging te vinden als een collega ziek wordt of een andere baan vindt.

4.2. Kwaliteitsmonitoring en contractmanagement

Voor onze inwoners zijn we verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de zorg die geboden wordt. Kwaliteitsmonitoring en contractmanagement zijn belangrijke randvoorwaarden voor het borgen van de kwaliteit van de hulp.

Onder monitoring verstaan we het verzamelen en op een informatieve wijze weergeven van relevante data. Het gebruik van data en cijfermatig inzicht, bijvoorbeeld over het aantal trajecten, de duur en intensiteit, doorlooptijden, verwijzingen en de financiën, is cruciaal voor een efficiënte bedrijfsvoering en om te kunnen sturen en grip te krijgen op de kosten in het sociaal domein.

Een betrouwbaar monitoringssysteem stelt ons in staat om continu de voortgang en effectiviteit van ons beleid te evalueren. Door regelmatig data te verzamelen en te analyseren, krijgen we inzicht in wat goed werkt en waar verbetering nodig is. Dit stelt ons in staat om tijdig bij te sturen en de impact van ons beleid te verhogen. Hiervoor gebruiken wij diverse instrumenten zoals de klanttevredenheidsonderzoeken Wmo en Jeugd, gezondheidsmonitoren van de GGD en onze eigen managementinformatie. Ook op het niveau van de regionale inkoop in Sociaal Domein Achterhoek (SDA) wordt gewerkt aan een monitoringssysteem voor Wmo- en jeugdhulp om beter inzicht te krijgen in de kosten van indicaties.

We versterken onze opdrachtgevende rol richting zorgaanbieders en samenwerkingsverbanden door striktere afspraken te maken met onze inkoop- en subsidiepartners over kwaliteitseisen, waarbij het perspectief van de inwoner centraal staat. We willen zorgfraude voorkomen. Daarom gaan we de monitoring en het contractmanagement strakker uitvoeren. Door middel van contractmanagement kunnen we zien wat zorgaanbieders uitvoeren en hoeveel dit kost. Onze contractmanagers kijken of de taken volgens afspraak worden uitgevoerd. Van zorgaanbieders verwachten wij een heldere onderbouwing van de geleverde zorg. Tegelijkertijd zien wij scherper toe op naleving van de kwaliteitseisen.

Dit gebeurt ook in het kader van de nieuwe aanbesteding waar we striktere voorwaarden aan verbinden. Er moet daarnaast worden onderzocht welke vormen van hulp en ondersteuning we lokaal willen organiseren en welke vorm daarbij past (regionaal inkopen, subsidie, of als Winterswijk zelf inkopen, onderdelen zelf uitvoeren). Dit onderzoek vormt een onderdeel van de uitvoeringsagenda die in de eerste helft van 2025 nader uitgewerkt zal worden. In het huidige inkooptraject worden daarom uitgangspunten en principes geborgd zodat er in de inkoop flexibiliteit is om af te schalen wanneer Winterswijk zover is om onderdelen van de ondersteuning zelf te bieden (doordat er geen afnameplicht is). Dat biedt ruimte om te veranderen wat nodig is voor Winterswijk en inwoners op een zodanige manier dat de continuïteit van de zorg is gewaarborgd en de nieuwe aanpak goed is voorbereid.

4.3. Kennisdeling en informatievoorziening

Gezien de grootte en breedte van het sociaal domein is het cruciaal om elkaar te kennen en kennis te delen. Naast dat data een randvoorwaarde is voor het vorm en inhoud geven aan de ambities uit deze visie en de monitoring daarvan, is het ook van belang om deze informatie te delen. Dit is zowel binnen de eigen organisatie, in de wisselwerking tussen beleid en uitvoering, als in de samenwerking met externe partners van belang. Daarom zetten we in op het verbeteren van de kennisdeling en informatievoorziening zodat op basis van actuele inzichten het gesprek kan worden gevoerd en zo nodig kan worden bijgestuurd.

Door beleid te betrekken bij keuzes en ontwikkelingen in de uitvoering en, vice versa, door uitvoering aan de voorkant bij beleidsprocessen te betrekken en terug te koppelen wat er in besluitvormingstrajecten gebeurt, ontstaat een leerloop van kennis delen, kennis uitwisselen en reflecteren op wat er gedaan wordt.

Daarnaast zetten we in op het delen en uitwisselen van kennis en expertise met onze samenwerkingspartners door de informatievoorziening over ontwikkelingen in het sociaal domein in Winterswijk te versterken. Hierin hebben we al de eerste stappen gezet door de inzet van een kwaliteitsmedewerker en het aan elkaar koppelen van verschillende informatiesystemen. We willen meer inzicht krijgen in de (aard van de) doorverwijzingen en de koppeling tussen beslissingen in de uitvoering aan financiële consequenties faciliteren. De samenwerking met partners moet verder worden geladen met informatie en kennisdeling. We hebben gewerkt aan het op orde krijgen van de basis en het is nu zaak deze van nut te laten te laten zijn aan de beleidsontwikkeling en -uitvoering.

Ook op casusniveau streven we naar een verbetering van de kennisdeling en informatievoorziening met andere partijen. Zoals eerder genoemd, vormt het wettelijk kader rond de gegevensuitwisseling tussen partijen in het sociaal domein en het veiligheidsdomein een knelpunt. Dit maakt het moeilijk om tot een integrale ondersteuning van inwoners met multiproblematiek te komen. Naar verwachting wordt vanaf 1 juli 2024 de Wams ingevoerd. Met dit nieuwe wettelijk kader kunnen we domeinoverstijgend gegevens verwerken en uitwisselen om tot een gecoördineerde aanpak te komen. Zo kunnen we de hulp en ondersteuning goed op elkaar afstemmen en integraal werken.

4.4. Samenwerking

Bij de uitvoering van onze taken in het sociaal domein zijn veel verschillende partijen betrokken. Een goede samenwerking tussen de betrokkenen is cruciaal voor het realiseren van onze ambities. Het verbeteren van de ketensamenwerking en bevorderen van de integraliteit zijn belangrijke uitgangspunten in deze visie. Ketensamenwerking is belangrijk in de kanteling vaan de sociale basis. We gaan de bestaande ketensamenwerking daarom nog actiever maken zodat we weten van elkaar wat de ander doet, ook over ketens heen.

Een deel van de uitvoering in het sociaal domein geven we samen met andere gemeenten vorm. Met Aalten en Oost Gelre werkt Winterswijk samen in het Ondersteuningsteam Oost Achterhoek voor jongeren tot 23 jaar. Daarnaast neemt Winterswijk deel aan het Preventie Platform Jeugd Oost Achterhoek (PPJ) samen met de gemeenten Aalten, Berkelland en Oost Gelre. De ondersteuning op het gebied van Wmo en Jeugd kopen we samen met 7 andere gemeenten in Sociaal Domein Achterhoek in. De huidige overeenkomsten voor Wmo en Jeugdhulp lopen per 1 januari 2026 af. We gaan volledig mee in het regionale inkooptraject om tot een nieuwe inkoop voor Wmo en Jeugdhulp te komen. We onderzoeken de komende jaren welke lichte vormen van ondersteuning we eventueel zelf lokaal kunnen organiseren.

We willen dat in de toegang en tijdens de hulpverlening integraal en gezamenlijk naar een hulpvraag wordt gekeken, vooral bij multiproblematiek is dit belangrijk. De inwoner staat daarbij centraal, niet de verschillende wetten. Intern zien we de integraliteit tussen verschillende afdelingen en domeinen als een vanzelfsprekende samenwerking. Met de integrale verordening sociaal domein streven we naar samenwerking 'over de wetten' en verschillende domeinen heen, zodat de inwoner zo min mogelijk last heeft van overgangen tussen wetten. Over het bevorderen van de integraliteit in de samenwerking met partners maken we afspraken in onze overeenkomsten met onze subsidie- en inkooppartners. Op die manier kunnen we maatwerk leveren en zorgen voor de meest passende hulp.

Het verbeteren van integraliteit en samenwerking vraagt om een lange adem en gaat gepaard met een cultuurverandering binnen organisaties. Dit betekent niet dat alles integraal moet worden aangepakt. Een

enkelvoudige hulpvraag kan vaak enkelvoudig worden opgelost. In Winterswijk richten we ons vooral op meer integraliteit bij gezinnen waar (intergenerationele) multiproblematiek speelt en waar verschillende beleidsvelden betrokken zijn. Een randvoorwaarde om goed en integraal met elkaar samen te werken, is dat de regie duidelijk belegd is.

Gemeenten hebben een regierol waar het gaat om de verbinding tussen diverse domeinen en daarmee de samenwerking met zorgaanbieders, onderwijs en andere betrokken organisaties. In de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet spelen huisartsen een belangrijke rol. Huisartsen vormen een belangrijk toeleidingskanaal naar Jeugdhulp. De afgelopen tijd is de samenwerking van het Sociaal Team en Ondersteuningsteam met huisartsen versterkt. In Winterswijk zitten op verschillende huisartspraktijken praktijkondersteuners voor huisartsen (POH), zowel voor de jeugd als volwassenen. De POH vormt een schakel tussen huisartsen, het sociaal domein en de ggz. Door de inzet van de POH wordt geprobeerd problemen zo vroeg mogelijk op te lossen. Door inwoners met (psychische) klachten binnen de praktijk te behandelen, wordt het aantal doorverwijzingen naar zwaardere zorg verminderd. Deze samenwerking met huisartsen gaan we verder laden met kennis en inzichten.

Ook de samenwerking met het onderwijs is van belang in de kanteling naar preventie en een sterke sociale basis. In Winterswijk hebben we een goede samenwerking met het onderwijs. Daar zijn we trots op. In het LEA (Lokale Educatieve Agenda) werken we met het onderwijs samen. We kijken met het onderwijs naar mogelijkheden om die samenwerking slimmer en beter in te zetten, bijvoorbeeld voor inzet op sport en cultuur, voor een brede samenwerking ten behoeve van onze jongeren. We willen inzetten op het verder doorontwikkelen van de samenwerking met huisartsen, scholen en andere partners in de buurt zodat het sociaalmaatschappelijk netwerk optimaal functioneert ten behoeve van de inwoners. Op deze manier versterken we de al bestaande organisatiekracht in onze gemeenschap en zetten we optimaal in op preventie.

5. Hoe gaan we dat doen?

De visie is een gemeentelijk sturingsinstrument. De ambities en uitgangspunten in deze visie zijn sturend bij de keuzes die we de komende jaren maken. Door de groeiende (complexiteit van de) zorgvraag, het groeiend tekort aan (zorg)medewerkers en de toenemende financiële druk op het sociaal domein is het maken van keuzes noodzakelijk. In dit hoofdstuk worden in paragraaf 5.1 de uitgangspunten beschreven die door de raad zijn meegegeven. Deze visie, die is gericht op de inhoud, en de uitgangspunten voor de uitvoering vormen de basis voor verdere uitwerking in een uitvoeringsprogramma. In dit uitvoeringsprogramma ligt de nadruk op wat haalbaar is gezien de beschikbare capaciteit en middelen. We streven naar een realistische planning. Daarom stellen we prioriteiten: wat pakken we als eerste op en hoe vertalen we dat naar de planning en uitvoering? We gaan daarin gefaseerd te werk. Dit lichten we verder toe in paragraaf 5.2.

Hoofdpunt van onze aanpak is dat we het als Winterswijk samen doen. Ja, wij als gemeente hebben een belangrijke verantwoordelijkheid en die pakken we ook. Maar we kunnen het niet alleen. We hebben elkaar – gemeente, inwoners, verenigingen, stichtingen, zorgaanbieders, bedrijfsleven, scholen en andere maatschappelijke organisaties – nodig om onze Winterswijkse samenleving sterk te houden. Gelukkig is de Winterwijkse gemeenschap sterk en zijn er veel initiatieven en vrijwilligers waarmee we samen de schouders onder het sociaal domein kunnen zetten.

5.1. Uitgangspunten

De gemeenteraad heeft in juni 2024 op basis van de uitkomsten van de evaluatie uitgangspunten voor de nieuwe visie vastgesteld. De invulling van deze uitgangspunten is gebaseerd op de gesprekken die in de zijn gevoerd met professionals, maatschappelijke organisaties, de ambtelijke organisatie en de gemeenteraad. Daar waar in het vorige hoofdstuk de inhoudelijke thema's centraal stonden, staat in dit hoofdstuk de manier van werken centraal.

Basis op orde
Enerzijds zorgen we ervoor dat in de structuur en opzet van het sociaal domein in de gemeentelijke organisatie de basis op orde is. Anderzijds, gaat dit om de sociale basis die aan de voorkant inwoners kan ondersteunen en de inzet van maatwerkvoorzieningen kan voorkomen.

Passend voorzieningenaanbod in de nabijheid
Daar waar dat het beste kan, organiseren we lokaal rondom de toegang de zorg en hulp. Zo kan snel en makkelijk geschakeld worden tussen toegang, sociale basis, algemene voorzieningen en lichte vormen van begeleiding en ondersteuning.

Inclusieve samenleving
We werken in Winterswijk dagelijks aan een samenleving waaraan iedereen kan meedoen. Dit betekent dat er laagdrempelige voorzieningen dichtbij de inwoner georganiseerd zijn waar iedereen aan kan meedoen.

Ketensamenwerking
De ketensamenwerking die er al is, gaan we nog actiever maken. Zodat we weten van elkaar wat de ander doet, ook over ketens heen. We gaan de samenwerking met huisartsen bijvoorbeeld verder laden met kennis en inzichten. Waarbij ketensamenwerking belangrijk is in de kanteling naar de sociale basis.

Eén gezin, één plan, één regisseur

In het kader van integraliteit past de doelstelling één gezin, één plan, één regisseur waarbij alle aspecten voor een gezin of huishouden op het gebied van het sociaal domein worden gecoördineerd en afgestemd. In regievoering wordt het onderscheid gemaakt tussen proces- en casusregie. Een procesregisseur kan de samenwerking tussen professionals van verschillende organisaties in een casus faciliteren en de integrale samenwerking verder optimaliseren. Een casusregisseur coördineert de zorg rondom de inwoner en zijn of haar gezin.

5.2. Strategie/uitvoering

Om ervoor te zorgen dat de uitgangspunten in de praktijk tot uitwerking komen en dat we daarmee daadwerkelijk invulling geven aan de inhoudelijke ambities, is het nodig aan te geven hoe we invulling geven aan onze verantwoordelijkheid: hoe gaan we dat doen?

In de gesprekken die zijn gevoerd om tot deze visie te komen, is vaak de wens uitgesproken voor een uitvoerbare visie. Daarbij is benadrukt dat de doelstellingen zo concreet mogelijk en haalbaar moeten zijn en dat de visie ook voor iedereen begrijpelijk is. Een uitvoerbare visie is er een die praktisch toepasbaar is en ondersteuning biedt bij de uitvoering. De visie sluit aan bij de lokale context zodat we met elkaar de slag kunnen maken naar de praktijk.

We zijn ons ervan bewust dat de maakbaarheid van de samenleving – en het sociaal domein daarbinnen – beperkt is. Niet op alle ontwikkelingen hebben wij als gemeente Winterswijk directe invloed. Toch zetten we ons in en doen wat we kunnen om van betekenis te zijn voor onze inwoners. Dit doen we samen met initiatieven en organisaties in de gemeenschap. Een deel van deze inzet is gericht op het verder versterken van het sociaal domein op de lange termijn. Dit vraagt om een lange adem en betekent dat niet alle resultaten direct zichtbaar zullen zijn.

We streven naar een toekomstbestendig sociaal domein. Zodat we ook in de toekomst zorg en ondersteuning kunnen blijven verlenen, binnen verantwoorde financiële kaders en met een efficiënte inzet van capaciteit. In het tot uitvoering brengen van deze visie moeten we rekening houden met de beschikbare capaciteit en middelen. Er wordt veel van de gemeente verwacht. Binnen het beschikbare budget moeten we realistische keuzes maken. Daarom maken we afspraken over doelen die haalbaar zijn en die we samen met onze partners kunnen realiseren.

Toekomstbestendig werken betekent ook dat we de vernieuwing van de zorg en ontwikkeling van innovatieve concepten volgen en hier, waar mogelijk, op aansluiten. Deze ontwikkelingen kunnen bijdragen aan de gezondheid en kwaliteit van leven van onze inwoners en/of ondersteuning bieden aan mantelzorgers, vrijwilligers, professionals in het verlichten, vergemakkelijken of efficiënter maken van zorg(verlenen). Denk hierbij aan hulpmiddelen, apps, platforms en zorg op afstand.

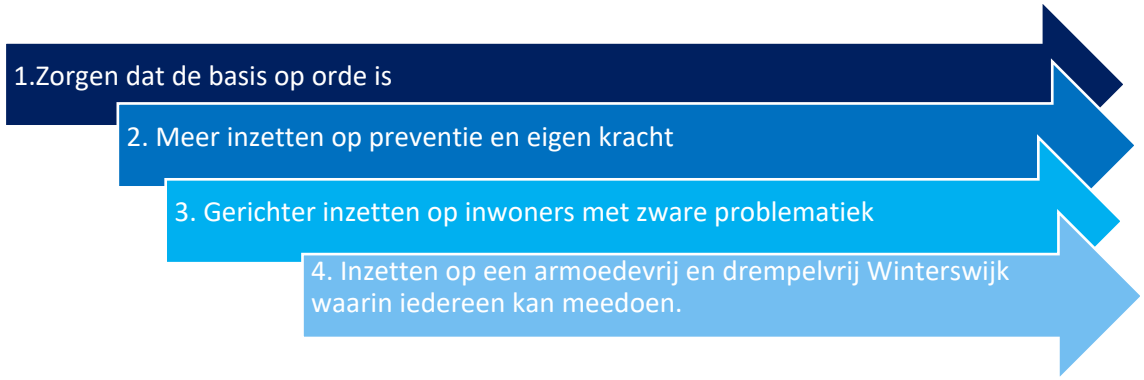
Voorbeeld: zorginnovatie door elektronische medicijndispensers als verlichting voor mantelzorger
Een inwoner is mantelzorger voor zijn moeder die iedere dag verschillende medicijnen moet slikken. De zoon werkt fulltime en moest iedere dag langs bij zijn moeder om de medicijnen voor die dag klaar te leggen. Door een slimme medicijndispenser te gebruiken, hoeft hij dit nu niet meer dagelijks te doen. Dit is een apparaat dat helpt te herinneren om je medicatie in te nemen. Het geeft ook direct de juiste medicijnen uit. De mantelzorger of zorgprofessional kan meekijken op een bijbehorende app of de geplande medicatie is ingenomen. Zo wordt de zelfredzaamheid van de moeder bevorderd en houdt de zoon meer tijd over om op andere momenten écht samen met zijn moeder tijd door te brengen.

We hebben vier verandersporen geformuleerd voor het tot uitvoering brengen van de visie. De sporen zijn apart benoemd maar staan met elkaar in verbinding.

1. Zorgen dat de basis op orde is
2. Meer inzetten op preventie en eigen kracht
3. Gerichter inzetten op inwoners met zware problematiek
4. Inzetten op een armoedevrij en drempelvrij Winterswijk waarin iedereen kan meedoen

De verandersporen gaan om een doorontwikkeling. Dit vergt tijd, capaciteit en middelen. We gaan daarom gefaseerd te werk, dit wordt weergegeven in figuur 4. Op korte termijn (de komende 2 jaar) ligt de focus op het eerste veranderspoor. We gaan er eerst voor zorgen dat de basis op orde is. Zodat we een stevige basis hebben om op voort te bouwen. Ook zetten we de beweging richting preventie en eigen kracht (veranderspoor 2) waar we de afgelopen jaren al op hebben geïnvesteerd verder door.

In het eerste jaar gaan we al wel nieuwe werkwijzen of doorontwikkeling van bestaande werkwijzen verkennen. Vervolgens wordt in het tweede jaar hetgeen dat succesvol is gebleken, geïmplementeerd. De randvoorwaarden, zowel financieel als qua personele capaciteit, moeten dan wel op orde zijn. Tijdens de transformatie moeten we wel de zorg aan onze inwoners blijven bieden. In de tussentijd investeren we in het verder versterken van algemene voorzieningen en de samenwerking met ketenpartners. Dit betekent dat er tijdelijk investeringen worden gedaan terwijl de uitgaven aan lopende zorgvoorzieningen doorlopen. Uiteindelijk zal het gebruik van tweedelijnszorg afnemen door de investeringen die zijn gedaan in algemene voorzieningen en preventie. Momenteel is de capaciteit nog onvoldoende om naast de uitvoering van de programmabegroting 2025, de wettelijke verplichtingen en de binnengekomen zorgaanvragen bij het Sociaal Team (De Post) en het OT de uitvoering van de visie te realiseren. Overige zaken vragen simpelweg om meer capaciteit. Hierbij kan gedacht worden aan een coördinator aanpak intergenerationele problematiek, maar ook de inzet van eigen capaciteit voor (langdurige) lichte vormen van zorg.

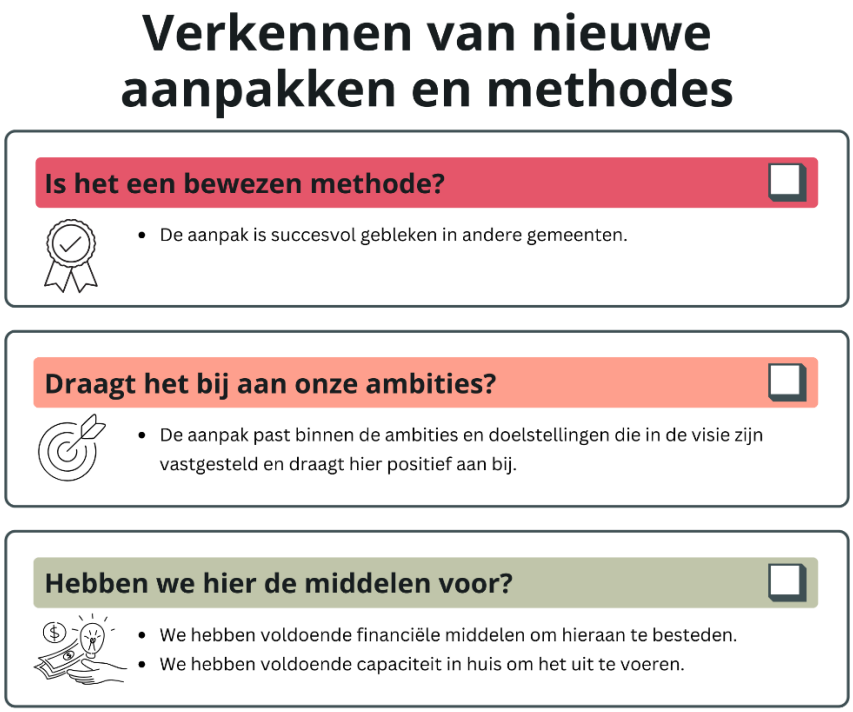

Figuur 4. Fasering in de uitvoering van de verandersporen

Ook zetten we al op korte termijn gerichter in op zware problematiek. De resultaten hiervan zullen pas op langere termijn zichtbaar zijn. Ten behoeve van veranderspoor 3, het gerichter inzetten op inwoners met zware problematiek, gaan we werkwijzen verkennen op basis van bevestigde praktijkvoorbeelden vanuit andere gemeenten. Dit vraagt om een lange adem en aanpak op lange termijn. Gezien de complexiteit en van problematieken zullen resultaten niet direct zichtbaar zijn. Het doorbreken van patronen die van generatie op generatie worden doorgegeven, vergt tijd en een gerichte aanpak. We blijven in de aanpak van deze problematiek leren en passen ons aan op basis van succesvolle praktijkvoorbeelden.

Het laatste veranderspoor, gericht op een armoedevrij Winterswijk waarin iedereen kan meedoen, is gekoppeld aan veranderingen in de toegang. We gaan de integraliteit en samenhang in de toegang doorontwikkelen. Hierbij wordt nadrukkelijk ook werk en inkomen betrokken. Ook nemen we armoede mee bij de aanpak van zware, intergenerationele problematieken. Daarnaast blijven we ons inzetten voor een inclusief Winterswijk waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen. Deze veranderingen vragen om een lange adem en de resultaten zullen pas op langere termijn zichtbaar worden.

In het verkennen van nieuwe aanpakken en werkmethodes in de vorm van pilots spelen drie elementen mee. Een aanpak moet bewezen effectief zijn, het moet bijdragen aan de doelen uit deze visie en het moet passen in de middelen (financieel en capaciteit) die we hebben. We doen pilots die bij Winterswijk passen als we zover zijn dat de basis voldoende op orde is.

Figuur 5. Afwegingen in de keuze voor nieuwe aanpakken en methodes

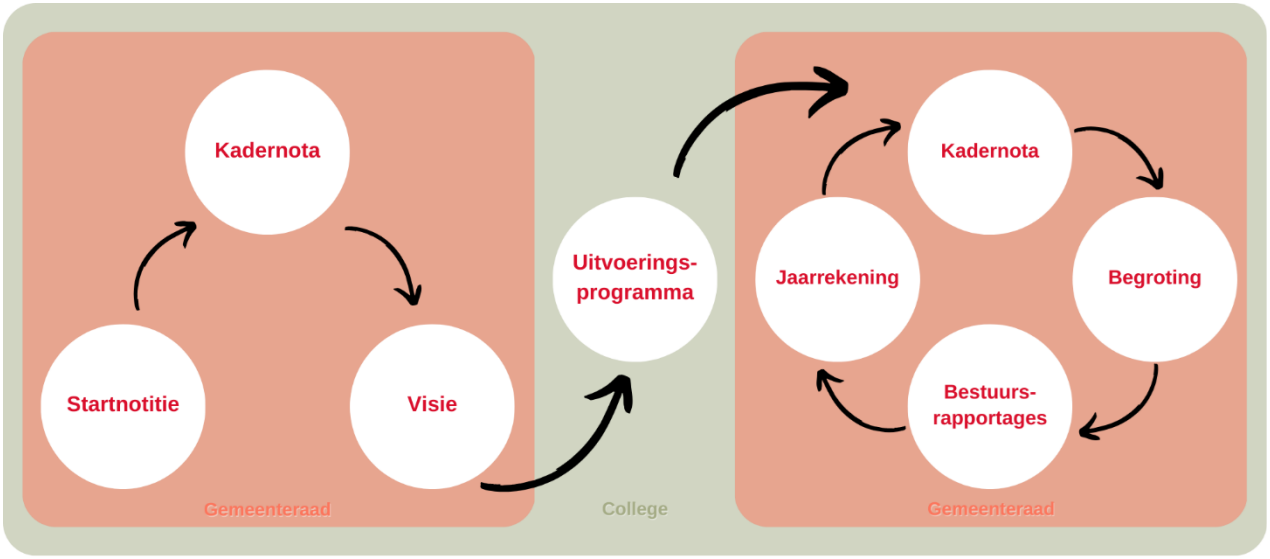
5.3. Hoe nu verder?

De ambities, doelen en acties die we in het vorige hoofdstuk hebben toegelicht, worden hieronder visueel weergegeven in figuur 6.

Figuur 6. Ambities, doelen en acties

In deze visie zijn ambities, doelen en acties vastgesteld. De volgende stap is de uitwerking hiervan in inspanningen en samenwerking. Die laatste stap, naar wat we gaan doen, komt in het uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma wordt door het college vastgesteld. De raad wordt over het uitvoeringsprogramma en de uitvoering ervan geïnformeerd via de P&C cyclus. In onderstaande figuur worden de verschillende stappen in het proces om te komen tot een visie en uitvoeringsprogramma en de betrokkenheid van raad en college daarbij weergegeven.

Figuur 7. Proces en betrokkenheid van raad en college hierbij

Bijlage I - Begrippenlijst